

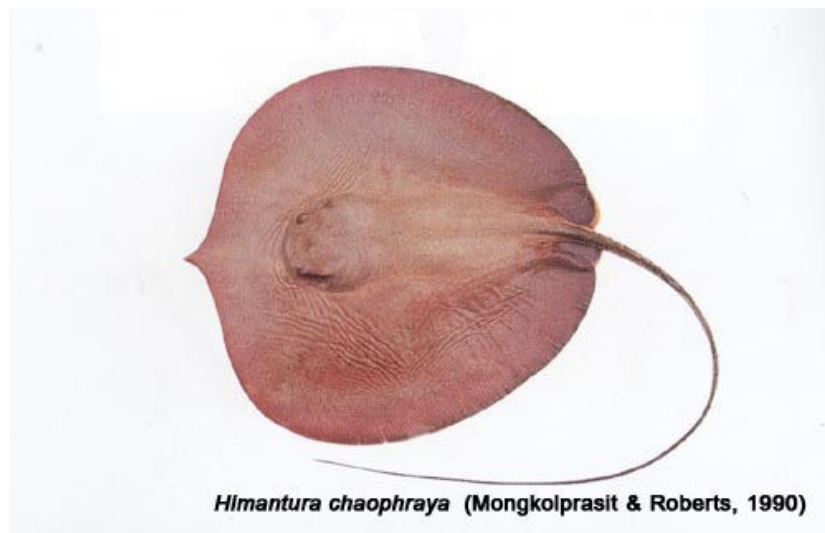
กระเบนราหู

ยักษ์ใหญ่แห่งลุ่มน้ำไทย

ยงยศ หรีคะนอง
กลุ่มงานวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพสัตว์น้ำจืด
สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรประมงน้ำจืด

ปลากระเบนราหู หรือ ปลากระเบนเจ้าพระยา (Giant freshwater stingray) ชื่อวิทยาศาสตร์คือ *Himantura chaophraya* (Mongkolprasit & Roberts, 1990) เป็นปลาในวงศ์ปลากระเบนธง Dasyatidae ซึ่งเป็นปลากระดูกอ่อนน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลกและเป็นปลากระเบนที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 รองจากปลากระเบนแมนตา หรือ ปลากระเบนราหูน้ำเค็ม *Manta birostris* (Walbaum, 1792) ที่พบในทะเล และที่มาของชื่อ “ราหู” นอกจากมาจากการเปรียบเทียบความใหญ่ของขนาดกับปลากระเบนราหูน้ำเค็มแล้ว ยังเป็นไปตามลักษณะลำตัวที่มีขนาดใหญ่เหมือนราหูอมจันทร์ตามคติความเชื่อของคนสมัยโบราณ โดยปลากระเบนราหูนี้สามารถมีน้ำหนักตัวได้ถึง 600 กิโลกรัม ความกว้างของลำตัว 2.5-3 เมตร

ลักษณะโดยทั่วไปของปลากระเบนชนิดนี้ จะมีลำตัวแบนในแนวราบกับพื้น รูปร่างเป็นแผ่นกลม ส่วนปลายหัวแหลม ขอบด้านหน้ากลมคล้ายใบโพธิ์ มีหางที่เรียวยาวคล้ายแส้ หางมีสีคล้ำ ไม่มีริ้วหนังที่บริเวณหาง มีเงี่ยงแหลมที่โคนหาง 2 อัน เมื่อหักแล้วจะสามารถงอกใหม่ได้ กลางหลังมีเกล็ดเป็นตุ่มหยาบๆ ด้านบนของลำตัวมีสีเทาหรือสีน้ำตาลเข้มเสมอกันทั่วทั้งตัว ส่วนลำตัวด้านล่างมีสีขาวล้อมด้วยแถบสีดำที่ขอบ พบปลาชนิดนี้ได้ตามแหล่งน้ำขนาดใหญ่จนถึงบริเวณปากแม่น้ำ พบครั้งแรกที่แม่น้ำเจ้าพระยาจึงใช้ชื่อ “เจ้าพระยา” (*Chaophraya*) ในการตั้งชื่อวิทยาศาสตร์ และยังพบในแหล่งน้ำอื่นของประเทศไทย เช่น แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำบางปะกง และแม่น้ำโขง ส่วนการแพร่กระจายในต่างประเทศมีการค้นพบในแถบ บอร์เนียว นิวกินี จนถึงประเทศออสเตรเลีย

Himantura chaophraya (Mongkolprasit & Roberts, 1990)

ที่มา: <http://www.skn.ac.th/skl/project/fish48/lahoo.htm>, Dec 2010

สถานภาพของกระเบนราหูในปัจจุบันจากฐานข้อมูลชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามในประเทศไทย ของสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) นั้นอยู่ในสถานใกล้สูญพันธุ์ (Endangers) ซึ่งประสบปัญหาความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ในธรรมชาติในอนาคตอันใกล้ และ สถานภาพทาง IUCN จัดกระเบนราหูเฉพาะที่อยู่ในประเทศไทยใน The IUCN Red list of threatened Species ในหมวดใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically Endangered) ซึ่งหมายถึง สิ่งมีชีวิตที่มีความเสี่ยงสูงมากต่อการสูญพันธุ์ไปในเวลาอันใกล้หรือในปัจจุบัน

การใช้ประโยชน์ปลากะเบนราหูมีอยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. เพื่อล่าเป็นเกมสกีฬา เนื่องจากปลากะเบนราหูเป็นปลาที่มีขนาดใหญ่จึงเป็นที่สนใจและสร้างความท้าทายให้แก่นักตกปลาทำให้มีนักตกปลาทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาทำการตกปลากะเบนราหูในประเทศไทยเป็นจำนวนมากดังจะสังเกตได้จากการมีธุรกิจนำทัวร์ตกปลากะเบนราหูในแถบแม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำบางปะกง

ที่มา: <http://www.siamfishing.com/board/view.php?tid=52223>, Dec 2010

2. เพื่อจำหน่ายเป็นปลาสวยงาม ปัจจุบันธุรกิจปลาสวยงามมีตลาดที่ค่อนข้างกว้างทั้งในส่วนของตลาดปลาสวยงามและการจำหน่ายปลาทางเว็บไซต์ และผู้เลี้ยงมีความนิยมปลาสวยงามที่มีความแปลกทำให้ปลากะเบนราหูเป็นอีกตัวเลือกของความนิยมนั้น ทำให้มีความต้องการของตลาดเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งปลาขนาดเล็กจะเป็นที่ต้องการของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาตู้ส่วนปลาขนาดใหญ่จะเป็นที่ต้องการของสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ (Aquarium) แต่เนื่องจากปลากะเบนราหูยังไม่มีเพาะขยายพันธุ์เพื่อการค้าเนื่องจากพ่อแม่พันธุ์มีขนาดใหญ่จึงทำให้ต้องมีการจับจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

ปลาที่ถูกพักเตรียมส่งขายเพื่อเป็นปลาสวยงาม
ที่มา: th.wikipedia.org/wiki/ปลากะเบนราหูน้ำจืด, Dec 2010

ปลาที่เลี้ยงในสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ (Aquarium)
ที่มา: <http://musicdiary.diaryclub.com/20100111>, Dec 2010

3. เพื่อนำมาบริโภค ปลากระเบนราหูเป็นปลาที่สามารถนำมาบริโภคได้แต่เนื่องจากเป็นปลาขนาดใหญ่และความเชื่อโบราณที่ว่าถ้าเห็นปลาราคูจะทำให้เจอสิ่งไม่ดีแก่ชีวิต จึงไม่เป็นที่นิยมจับนำมาบริโภคมากนัก

จากสถานภาพที่มีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ รวมถึงมีการนำไปใช้ประโยชน์ในหลายๆด้านดังที่ได้กล่าวข้างต้นจึงเป็นที่น่าเป็นห่วงถึงจำนวนที่ยังคงเหลืออยู่จริงในแหล่งน้ำธรรมชาติ และเนื่องจากปลาชนิดนี้มีขนาดของลำตัวที่ใหญ่โต อาศัยในแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ทำให้การจับมาทำการศึกษาทั้งทางชีววิทยาและทางกายภาพทำได้ยากจึงมีข้อมูลของปลาชนิดนี้น้อยมาก เราทุกคนจึงควรที่จะต้องตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำชนิดนี้ให้อยู่คู่กับแหล่งน้ำของประเทศไทยก่อนที่จะสูญพันธุ์เหลือเพียงแต่ชื่อและรูปภาพไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

เอกสารอ้างอิง

1. ขวลิขิต วิทยานนท์,จรัลธาดา กรรณสูต และจารุจินต์ นภีตะภักฎ, 2540 ความหลากหลายชนิดของปลาน้ำจืดในประเทศไทย. สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.กรุงเทพฯ 102 หน้า
2. Vidthayanon C., 2005. Thailand Red Data : Fishes Office of national Resource and Environmental Policy and Planning,Bangkok,Thailand.108p.
3. <http://www.skn.ac.th/skl/project/fish48/lahoo.htm>, Dec 2010
4. th.wikipedia.org/wiki/ปลากระเบนราหูน้ำจืด, Dec 2010
5. <http://www.siamfishing.com/board/view.php?tid=52223>, Dec 2010
6. <http://musicdiary.diaryclub.com/20100111>, Dec 2010
7. <http://www.iucnredlist.org/apps/redlist/details/39408/0>, Jan 2011